

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **94611** (13) **U**
(51) МПК
G01N 29/34 (2006.01)

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
УКРАЇНИ

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки: u 2014 04754	(72) Винахідник(и): Сучков Григорій Михайлович (UA), Петрищев Олег Миколайович (UA), Ноздрачова Катерина Леонідівна (UA)
(22) Дата подання заявки: 05.05.2014	(73) Власник(и): НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ "ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ", вул. Фрунзе, 21, м. Харків, 61002 (UA)
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель: 25.11.2014	
(46) Публікація відомостей про видачу патенту: 25.11.2014, Бюл.№ 22	

(54) СПОСІБ ЗБУДЖЕННЯ ТА ПРИЙОМУ ВИСОКОЧАСТОТНИХ ІМПУЛЬСІВ У МЕТАЛЕВОМУ ВИРОБІ ЄМНІСНИМ ПЕРЕТВОРЮВАЧЕМ

(57) Реферат:

Спосіб збудження та прийому акустичних імпульсів в електропровідному об'єкті контролю, при якому між електродом ємнісного перетворювача і виробом розміщують діелектричний прошарок, через активний опір формують поляризуючу високовольтну напругу між електродом та об'єктом контролю у вигляді імпульсу заданої тривалості і змінної полярності та високочастотну напругу між тим же електродом і об'єктом контролю, причому поляризуючу високовольтну напругу між електродом та об'єктом контролю формують у вигляді двох послідовних імпульсів, перший з яких формується у вигляді короткого імпульсу, тривалість τ_p якого дорівнює

$$\tau_p = \tau_{\text{вис}} + \tau',$$

де $\tau_{\text{вис}}$ - час тривалості високочастотного імпульсу; $\tau' = R(C + C_0)$ - час встановлення напруги поляризуючого імпульсу в робоче положення; R - активний опір; C - ємність конденсатора, утвореного електродом ємнісного перетворювача і об'єктом контролю; C_0 - ємність, що додається елементами живлення ємнісного перетворювача, початок дії першого імпульсу поляризуючої високовольтної напруги починається раніше на величину часу τ' відносно часу подачі високочастотного імпульсу, при цьому кожний наступний поляризуючий імпульс має протилежну полярність відносно попереднього поляризуючого імпульсу, другий поляризуючий імпульс формується після закінчення першого поляризуючого імпульсу з тією ж полярністю але з меншою напругою, при цьому тривалість другого поляризуючого імпульсу перевищує тривалість першого поляризуючого імпульсу на час, який визначається за формулою

$$\tau_p' > 2L/c + \tau',$$

де L - відстань від відбивача, від якого приймається акустичний імпульс, до границі виробу, яка знаходиться під електродом; c - швидкість поширення акустичних імпульсів в матеріалі об'єкта контролю.

UA 94611 U

Корисна модель належить до методів неруйнівного контролю і може бути використана в ультразвуковій дефектоскопії.

Відомий конденсаторний спосіб ультразвукового контролю виробів, який використовує ефект впливу на об'єкт контролю (ОК) електричним полем. Як джерело електричного поля виступає ємнісний перетворювач, однією з обкладок якого виступає ОК. При реалізації даного способу [1] на електростатичний перетворювач крім змінної напруги, подають поляризуючу від 100 до 200 В, яка створює постійне електричне поле. За рахунок зміни полярності на пластинах перетворювача відбувається притягання та відштовхування між ними, в результаті чого у виробі виникають пружні коливання. Завдяки зворотному ефекту - появі змінної електричної напруги на обкладках перетворювача при зміні відстані між ними, сигнал може бути зареєстрований і відповідним чином підсилений та оцінений.

Суттєвим недоліком даного способу є створення зворотного електричного поля в діелектричному прошарку, що не дозволяє проводити довгостроковий неруйнівний контроль.

Найбільш близьким за технічною суттю і за результатом, що заявляється, є конденсаторний спосіб прийому акустичних сигналів при неруйнівному контролі. Включає прикладення високовольтної напруги між об'єктом контролю та електродом, перетворення зміщень модуляції поверхні об'єкта контролю в електричний сигнал за рахунок модуляції поляризуючої напруги, фіксацію прийнятих сигналів, амплітуду прийнятих сигналів підсилюють шляхом збільшення діелектричної проникності прошарку між електродом і об'єктом контролю, при цьому поляризуючу напругу між електродом і об'єктом контролю формують у вигляді різнополярних, що йдуть один за одним, імпульсів з заданою часовою тривалістю, що дозволяє виключити ефект нагромадження об'ємного заряду у діелектричному прошарку [2].

Чутливість цього способу буде недостатньою, оскільки на величину амплітуди прийнятих імпульсів значно впливає недосконалість схеми реалізації при збудженні та прийнятті сигналів.

Задачею є підвищення чутливості безконтактного ємнісного ультразвукового контролю металевих виробів.

Поставлена задача вирішується за рахунок того, що за відомим способом у в електропровідному об'єкті контролю, при якому між електродом ємнісного перетворювача і виробом розміщують діелектричний прошарок, через активний опір формують поляризуючу високовольтну напругу між електродом та об'єктом контролю у вигляді імпульсу заданої тривалості і змінної полярності та високочастотну напругу між тим же електродом і об'єктом контролю, відповідно до запропонованої корисної моделі, поляризуючу високовольтну напругу між електродом та об'єктом контролю формують у вигляді двох послідовних імпульсів, перший з яких формується у вигляді короткого імпульсу, тривалість τ_p якого дорівнює

$$\tau_p = \tau_{\text{вис}} + \tau',$$

де $\tau_{\text{вис}}$ - час тривалості високочастотного імпульсу; $\tau' = R(C + C_0)$ - час встановлення напруги поляризуючого імпульсу в робоче положення; R - активний опір; C - ємність конденсатора, утвореного електродом ємнісного перетворювача і об'єктом контролю; C_0 - ємність, що додається елементами живлення ємнісного перетворювача, початок дії першого імпульсу поляризуючої високовольтної напруги починається раніше на величину часу τ' відносно часу подачі високочастотного імпульсу, при цьому кожний наступний поляризуючий імпульс має протилежну полярність відносно попереднього поляризуючого імпульсу, другий поляризуючий імпульс формується після закінчення першого поляризуючого імпульсу з тією ж полярністю але з меншою напругою, при цьому тривалість другого поляризуючого імпульсу перевищує тривалість першого поляризуючого імпульсу на час, який визначається за формулою

$$\tau_p' > 2L/c + \tau',$$

де L - відстань від відбивача, від якого приймається акустичний імпульс, до границі виробу, яка знаходиться під електродом; c - швидкість поширення акустичних імпульсів в матеріалі об'єкта контролю.

Часові діаграми збудження та надходження імпульсів при реалізації даного методу зображені на кресленні. З різних генераторів на електроди ємнісного перетворювача з різницею у часі τ' встановлення напруги поляризуючого імпульсу в робоче положення подаються високочастотні імпульси з амплітудами U_p та $U_{\text{вис}}$ прямокутної та синусоїдальної форми відповідно, зі зміною полярності кожного наступного поляризуючого імпульсу, що йдуть один за одним.

Застосування прямокутних імпульсів з постійною напругою $U'_{=p}$ і $U_{=p}$ та тривалістю τ'_p і τ_p дозволяють збільшити амплітуду зондуючого та прийнятого імпульсів, уникнути подвоєння частоти та міграційної поляризації у діелектрику.

5 За допомогою взаємодії електричного поля перетворювача з поверхнею виробу відбувається збудження пружних хвиль в матеріалі та подальше їх поширення. Відбившись, наприклад, від дефекту D частина хвиль, за рахунок зворотного ефекту, приймається ємнісним перетворювачем під час дії поляризуючого імпульсу, з амплітудою $U'_{=p}$ та тривалістю τ'_p , що підсилює амплітуду $U'_{\sim вис}$ прийнятих імпульсів.

Джерела інформації:

- 10 1. Неразрушающий контроль: Справочник: В 7 т. Под общ. ред. В.В. Клюева. Т.3: Ультразвуковой контроль / И.Н. Ермолов, Ю.В. Ланге. - М.: Машиностроение, 2004. - 864 с.
2. Пат. 72010 (Україна), МПК G01N29/34 (2006.01) Конденсаторний спосіб прийому акустичних сигналів при неруйнівному контролі / Глебова Л.В. (UA), Сучков Г.М., Петрищев О.М., Глоба С.М. Заявник і власник Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут" - № u201112741; заяв. 31.10.2011; надрук. 10.08.2012, Бюл. № 15.
- 15

ФОРМУЛА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ

20 Спосіб збудження та прийому акустичних імпульсів в електропровідному об'єкті контролю, при якому між електродом ємнісного перетворювача і виробом розміщують діелектричний прошарок, через активний опір формують поляризуючу високовольтну напругу між електродом та об'єктом контролю у вигляді імпульсу заданої тривалості і змінної полярності та високочастотну напругу між тим же електродом і об'єктом контролю, який **відрізняється** тим, що поляризуючу високовольтну напругу між електродом та об'єктом контролю формують у

25 вигляді двох послідовних імпульсів, перший з яких формується у вигляді короткого імпульсу, тривалість τ_p якого дорівнює

$$\tau_p = \tau_{вис} + \tau',$$

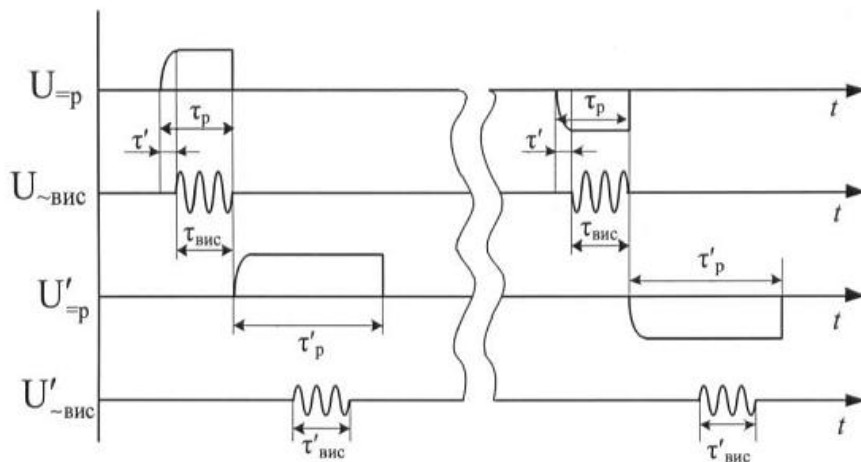
де $\tau_{вис}$ - час тривалості високочастотного імпульсу; $\tau' = R(C + C_0)$ - час встановлення напруги поляризуючого імпульсу в робоче положення; R - активний опір; C - ємність конденсатора, утвореного електродом ємнісного перетворювача і об'єктом контролю; C_0 - ємність, що

30 додається елементами живлення ємнісного перетворювача, початок дії першого імпульсу поляризуючої високовольтної напруги починається раніше на величину часу τ' відносно часу подачі високочастотного імпульсу, при цьому кожний наступний поляризуючий імпульс має протилежну полярність відносно попереднього поляризуючого імпульсу, другий поляризуючий

35 імпульс формується після закінчення першого поляризуючого імпульсу з тією ж полярністю але з меншою напругою, при цьому тривалість другого поляризуючого імпульсу перевищує тривалість першого поляризуючого імпульсу на час, який визначається за формулою

$$\tau_p > 2L/c + \tau',$$

40 де L - відстань від відбивача, від якого приймається акустичний імпульс, до границі виробу, яка знаходиться під електродом; c - швидкість поширення акустичних імпульсів в матеріалі об'єкта контролю.

Комп'ютерна верстка В. Мацело

Державна служба інтелектуальної власності України, вул. Урицького, 45, м. Київ, МСП, 03680, Україна

ДП "Український інститут промислової власності", вул. Глазунова, 1, м. Київ – 42, 01601